

**የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ
የጤና ጥበቃ ሚኒስቴር**

**ሁለተኛው ትውልድ በጤና ኤክስቴንሽን
ፕሮግራም
የሕፃናት ጤና ኤክስቴንሽን ፓኬጅ**

**ሀምሌ 2007 ዓ.ም
አዲስ አበባ**

ማውጫ

ማውጫ..... i

1. መግቢያ..... 1

2. ዓላማ..... 1

 2.1. አጠቃላይ ዓላማ..... 1

 2.2. ዝርዝር ዓላማዎች..... 2

3. በጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች የሚከናወኑ ዝርዝር ተግባራትና አተገባበር 2

 3.1. የቀበሌውን የእናቶችና ህጻናትን በሽታ መጠንና ስርጭት ያገናዘበ የመከላከልና የመቆጣጠር ስራን እንዲሁም የህመማን ክብካቤ ዕቅድ ማዘጋጀትና መፈፀም 2

 3.1.1. ለፓኬጃ የሚያስፈልጉ መረጃዎችን ቤት ለቤት ሄዶ መሰብሰብ፤ 2

 3.2. የተሰበሰበውን መረጃ መተንተንና ማቀናበር 3

 3.2.1. የመረጃ ትንተና ውጤትን መሠረት በማድረግ የህጻናት በሽታዎችን መከላከልና መቆጣጠር ስራዎችን እንዲሁም እንክብካቤ ዕቅድ ማዘጋጀት፤ 3

 3.2.2. የህጻናት በሽታዎችን መከላከልና ቁጥጥር ስራዎችን ለሚሠሩ አካላት እንደ ትምህርት ቤት፣ ወዘተ፣ በዕቅድ ዝግጅትና አተገባበር ላይ ሙያዊ ድጋፍ መስጠትና ክትትል ማድረግ፤ 3

 3.3. ተከታታይነት ያለው የግንዛቤ ማስጨበጫ ተግባራትን ማከናወን..... 3

 3.3.1. ፓኬጃን ለህብረተሰቡ ማስተዋወቅ..... 3

 3.3.2. ህብረተሰቡን ማስተማርና የቤተሰብ/የሕብረተሰብን ጤና ነክ ባህሪያት ማሻሻል..... 3

 3.4. የተቀናጀ የጨቅላና የሕፃናት በሽታዎች መከላከልና ቁጥጥር ስልት (Integrated Management of Newborn and Childhood Illness)..... 7

 3.4.1. የተቀናጀ የጨቅላዎችና የሕፃናት በሽታዎች ሕክምናና ቁጥጥር ስልት ዋና ዋና ተግባራት 8

 3.4.2. ከሁለት ወር እስከ 5 ዓመት ያሉ ሕጻናት ሲታመሙ በ IMNCI ቻርት ቡክሌት መሰረት መመርመር፣ መሰየምና አስፈላጊውን ህክምና፣ እንክብካቤና ክትትል እንዲያገኙ ማድረግ 14

4. የሚሰጡ አገልግሎቶችና የሚሰጡባቸው ቦታዎች..... 20

 4.1. በጤና ኤላ የሚሰጡ አገልግሎቶች ዝርዝር 20

 4.2. በማህበረሰብ ደረጃ የሚሰጡ አገልግሎቶች ዝርዝር..... 20

 4.3. በቤት ለቤት ጉብኝት ወቅት የሚሰጡ አገልግሎቶች ዝርዝር 21

5. አገልግሎቶቹን ለመስጠት የሚስፈልጉ ግባቶች 21

5.1.	የስራ አጋዥ (Job Aids)	21
5.2.	የህክምና ቁሳቁሶች	22
6.	የሚጠበቁ ውጤቶች	1
6.1.	ዋና ዋና መለኪያዎች	1

1. መግቢያ

የሀገር እድገትና ብልጽግና ሲወሳ የእናቶችና ሕፃናት ሕመምና ሞት ከመስፈርቶቹ ውስጥ ጉልህ ስፍራ አለው። በዓለም በየዓመቱ በጣም ብዙ ህጻናት አምስተኛ አመታቸውን ሳያክብሩ ይሞታሉ። ኢትዮጵያ ባለፉት አመታት ውስጥ በህጻናት ጤና ዙሪያ ከፍተኛ መሻሻል አሳይታለች። በዚህም የህጻናትን ሞት እ.ኤ.አ. በ1990 ዓ.ም ከነበረበት መጠን በሁለት ሦስተኛ በመቀነስ ከሶስት ዓመት ቀድሞ እ.ኤ.አ በ2012 የምእተ አመቱን የልማት ግብ ለማሳካት ችላለች። ሆኖም ግን በሀገራችን አቆጣጠር በ2005 ዓ.ም የተባበሩት መንግስታት የጤና መረጃ እንደሚያሳየው በሕይወት ከሚወለዱት 1000 ህፃናት 64ቱ አምስት ዓመት ሳይሞላቸው፤ 44 ያህሉ አንድ ዓመት ሳይሞላቸው እንዲሁም 28 ያህሉ አንድ ወር ሳይሞላቸው ይሞታሉ። ዋና ዋና ምክንያቶቹ የጨቅላ ህጻናት የጤና ችግሮች፣ ሳንባ ምች፣ ተቅማጥ በሽታ፣ ወባ፣ ኩፍኝ እና ምግብ እጥረት ሲሆኑ በአብዛኛው በቀላሉ ልንከላከላቸው ወይም ልናክማቸው የምንችላቸው ችግሮች ናቸው። በተጨማሪም ድህነት፣ ኋላቀርነት፣ ጎጂ ልማዳዊ ድርጊቶች፣ ጥራቱን የጠበቀ የጤና አገልግሎት አለመዳረስና ያልተመጣጠነ የህዝብ እድገት ለነዚህ በሽታዎች አስተዋጾ የሚያደርጉ መሠረታዊ ችግሮች ናቸው። እነዚህን ችግሮች በመግታት የልጆችን ሞት በከፍተኛ ሁኔታ መቀነስ ይቻላል።

የህጻናት ጤንነትና ደህንነት ከእናቶች ጤንነትና ደህንነት ጋር በእጅጉ የተቆራኘ ነው። የህጻናት ህልውና የተሟላ ጤናና እድገት ለማረጋገጥ ከእርግዝና ወቅት ጀምሮ በወሊድ፣ በድህረ ወሊድ ጊዜ እና እስከ አምስት ዓመት እድሜ ድረስ የሚደረጉ መሠረታዊ እንክብካቤዎች ወሳኝ ናቸው። በተጨማሪም እናቶችን ማስተማር ቤተሰብን ማስተማር በመሆኑ እናቶችና ሕፃናት እንዳይጎዱ በቤተሰባቸው ውስጥ ጤናማ ተግባራትን ለማራመድ ምን ሚና እንደሚኖራቸው፣ በሽታን በመከላከል ረገድ የሚኖራቸውን ድርሻና የጤና አገልግሎት የት ሄደው ማግኘት እንደሚችሉ መግለጽ አስፈላጊ ነው።

መሠረታዊ ህክምና የመስጠትን ሥራ ለማጠናከርና የሚሰጠውን የጤና አገልግሎት ተደራሽ፣ የተሟላ፣ የተቀናጀና ጥራት ያለው ለማድረግ የተቀናጀ የጨቅላዎች እና የሕፃናት በሽታዎች ሕክምና /ቁጥጥር/ ስልትን በጤና ኬላ ደረጃ በሥራ ላይ እንዲውል ማድረግ ቁልፍ ስትራቴጂ ነው። ይህንን አገልግሎት ለመስጠት በአግባቡ የሰለጠኑ ፤ እውቀትና ክህሎት ያላቸው የጤና ኤክስፔንሽን ባለሙያዎች በማስፈለጋቸው ይህ ደረጃ ሁለተኛው ትውልድ የጤና ፓኬጅ ተሸሽሎ ተዘጋጅቷል።

2. ዓላማ

2.1. አጠቃላይ ዓላማ

የሀገር ተረካቢ የሆኑትን ሕፃናት ከሕመም፣ ከሞትና ከአካለ ስንኩልነት መታደግ እንዲሁም የተሟላ አካላዊና አእምሯዊ እድገትና ብስለት እንዲኖራቸው ማድረግ።

2.2. ዝርዝር ዓላማዎች

- ❖ እናቶች ልጆቻቸውን በአግባቡ እንዲመግቡና እንዲንከባከቡ፣ የግልና የአካባቢ ንጽህና እንዲጠብቁ፣ ከአደጋዎችና ጥቃቶች እንዲከላከሉ ፣ ከጎጂ ልማዳዊ ድርጊቶች ራሳቸውንና ልጆቻቸውን እንዲጠብቁ፣እንዲሁም ሕፃናት ሲታመሙ በፍጥነት ወደ ጤና ድርጅት እንዲውሱዱ የተሟላ መረጃና ትምህርቶችን ለማቅረብ፣
- ❖ ህጻናት ከዕድሜያቸው ጋር ተመጣጣኝ በሆነ እድገትና ብስለት ደረጃ ላይ መድረሳቸውን ክትትል ማድረግና ለቤተሰብ መረጃና ምክር በወቅቱ ለመስጠት፣
- ❖ ጥራቱን የጠበቀ የእናቶች የእርግዝና፣ የወሊድና የድህረ ወሊድ ሕፃናትና እናቶች የጤና አጠባበቅ አገልግሎቶች በተሟላ መልኩ አቀናጅቶ ለማቅረብ፣
- ❖ ለሕፃናት ህመምና ሞት ዋና ምክንያቶች የሆኑትን የጨቅላ ህጻናት የጤና ችግሮች፣ አጣዳፊ የመተንፈሻ አካላት በሽታ/ኒሞኒያ/ ፣ ተቅማጥ ፣ የተመጣጠነ የምግብ እጥረት፣ ወባ፣ ኩፍኝና ጎጂ ልማዳዊ ድርጊቶችን ለመከላከልና ለመቆጣጠር የሚያስችል የተቀናጀ የጤና አጠባበቅ አገልግሎት ለቤተሰብ ለማቅረብ፣

3. በጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች የሚከናወኑ ዝርዝር ተግባራትና አተገባበር

3.1. የቀበሌውን የእናቶችና ህጻናትን በሽታ መጠንና ስርጭት ያገናዘበ የመከላከልና የመቆጣጠር ስራን እንዲሁም የህሙማን ክብካቤ ዕቅድ ማዘጋጀትና መፈፀም

3.1.1. ለፓኬጅ የሚያስፈልጉ መረጃዎችን ቤት ለቤት ሄዶ መሰብሰብ፣

የጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎቹ በቀበሌ ውስጥ ከ5 ዓመት በታች ያሉ ህፃናት ጤና ፓኬጅን ለማስፈጸም የሚያግዙ መሠረታዊ መረጃዎችን መያዝ በቀጣይ ለሚከናወኑት ተግባራት አሳታፊ የሆነ እቅድ ለማዘጋጀትና በሂደትም ለመከታተል ያስችላቸዋል። ስለዚህም የሚከተሉትን ዝርዝር ተግባራት በማከናወን መረጃዎችን ከማህበረሰብ ጤና አራማጆች ጋር በመተባበር ማግኘትና መጠቀም ይኖርባቸዋል።

- ❖ ለመረጃ መሰብሰቢያ የሚያገለግሉ ግባቶችን (ጤናና ጤና ነክ መረጃ መሰብሰቢያ ቅጾችን፣ መዝገቦችን፣ የቤተሰብ ማህደር፣ ወዘተ) ማግኘት/ ማዘጋጀት
- ❖ የሚፈለጉ መረጃዎችን መሰብሰብና በአግባቡ ማጠናቀር፣
- ❖ መረጃዎች እንደገና በየተወሰነ ጊዜ እንደአስፈላጊነቱ (በየወሩ፣ በየ3 ወሩ፣ በየስድስት ወሩና በየዓመቱ) መከለስና ወቅታዊነቱን መጠበቅ፣

ማሳሰቢያ:- ቀጣይና ተከታታይ የሆነ መረጃ መሰብሰብና ማጠናቀር የሚያስፈልጋቸው እንደ የልደትና የሞት ምዝገባ በየጊዜው በመሰብሰብ በቤተሰብ ማህደር ማካተት ያስፈልጋል ። እንዲሁም የተወለዱ ህጻናት ህጋዊ የልደት ምዝገባና ምስክር ወረቀት እንዲያገኙ ከሚመለከታቸው ጋር በመሆን መስራት ያስፈልጋል።

3.2. የተሰበሰበውን መረጃ መተንተንና ማቀናበር

ቤት ለቤት በመሄድ የተሰበሰበውን መረጃ በመተንተንና በመተርጎም የቀበሌው የእናቶችና ህፃናት የጤና ችግር ምን እንደሆነ ለይቶ ማወቅ ያስፈልጋል። ችግሮቹ ብዛት ያላቸው ከሆኑ ቅድሚያ የሚሠጣቸውን ለይቶ በማውጣት በቅደም ተከተል የተለያዩ ሥልቶችን በመጠቀም ችግሮቹን ለማሰደድ በመረጃ የተደገፈና ሁሉን አሳታፊ የሆነ እቅድ ለማዘጋጀትና አተግባራዊ እንቅስቃሴ ለማድረግ ይጠቅማል።

3.2.1. የመረጃ ትንተና ውጤትን መሠረት በማድረግ የህጻናት በሽታዎችን መከላከልና መቆጣጠር ስራዎችን እንዲሁም እንክብካቤ ዕቅድ ማዘጋጀት፤

❖ በዕቅድ ዝግጅት ወቅት በቀበሌው ያሉ ባለድርሻ አካላትን ማሳተፍ ያስፈልጋል።

3.2.2. የህጻናት በሽታዎችን መከላከልና ቁጥጥር ስራዎችን ለሚሠሩ አካላት እንደ ትምህርት ቤት፣ ወዘተ፣ በዕቅድ ዝግጅትና አተገባበር ላይ ሙያዊ ድጋፍ መስጠትና ክትትል ማድረግ፤

3.3. ተከታታይነት ያለው የግንዛቤ ማስጨበጫ ተግባራትን ማከናወን

3.3.1. ፓኬጁን ለህብረተሰቡ ማስተዋወቅ

ይህንን ፓኬጅ ውጤታማ ለማድረግ ህብረተሰቡን ከዕቅድ ጀምሮ፣ በትግበራ፣ በክትትልና በግምገማ ወቅት ማሳተፍ ቁልፍ ተግባር ነው። በመሆኑም ወደሥራው ከመገባቱ በፊት ስለኖረው የህብረተሰቡን ግንዛቤ ለማዳበር በቅድሚያ የጤና ልማት ስራዎችን ማሰልጠንና አንድ ለአምስት ትስስርን መጠቀም እንዲሁም ህዝብ በሚሰበሰቡበባቸው ስፍራዎች፣ የማስተዋወቅና የማነቃነቅ ሥራ መሠራት ይኖርበታል።

3.3.2. ህብረተሰቡን ማስተማርና የቤተሰብ/የሕብረተሰብን ጤና ነክ ባህሪያት ማሻሻል

- ❖ የተለያዩ ሥልቶችን በመጠቀም ለህጻናት ቤተሰቦችና ለሕብረተሰቡ በህጻናት በሽታ መከላከልና መቆጣጠር ተግባራት ላይ ተከታታይነት ያለው ትምህርት መስጠት፤
- ❖ በመድኃኒት አወሳሰድና በበሽታ መከላከልና ቁጥጥር ዙሪያ ለሕሙማን ቤተሰብ አባላት፣ ለሕሙማን ደጋፊዎች፣ ለ1ለ5 መሪዎች/ለማሕበረሰብ ንቅናቄ ኮሚቴ አባላት ሥልጠና መስጠትና አፈጻጸሙን መከታተል፤
- ❖ በነፍሰ ጡር እናቶች ኮንፈረንስ ፣ በቤት ለቤት ጉብኝት፣ በጤና ኬላ ስለህጻናት ጤናማ አስተዳደግ፣ ስለ በሽታ መተላለፊያ መንገዶች፣ የበሽታ ምልክቶች፣ ህክምናና መከላከያ መንገዶች ላይ ያተኮረ የጤና ትምህርት መስጠት፤

- ❖ በትምህርት ቤቶች የሚገኙ መምህራን ጋር በመተባበር ተማሪዎች ለቤተሠባቸውና በዙሪያቸው ለሚገኙ ማህበረሰብ ስለ ህጻናት ዋና ዋና በሽታዎች መተላለፊያ መንገዶች፤ መከላከያና ቁጥጥር ዘዴዎች አውቀው እንዲያስተምሩ ማስቻል፤
- ❖ ከቀበሌ አመራርና ከሌሎች ባለድርሻ አካላት ጋር በመተባበር በተከታታይ በህጻናት ጤና ቀኖች የሚያስፈልጉ የጤና አገልግሎቶችን (ክትባት፣ቫይታሚን ኤ፣ ጥገኛ የአንጀት ትላትሎች መድኃኒት፣ የጤና አጠባበቅ ትምህርት፣ ወዘተ) ለመስጠት ማስተባበርና መምራት፤
- ❖ እናቶችና ህጻናት በተቻለ መጠን የተመጣጠነ ምግብ እንዲመገቡ የጤና ትምህርት ማስተላለፍ፤
- ❖ ቤተሠቦች በተለይም እናቶችና አዲስ የሚወለዱ ህፃናት የክትባቶችን በወቅቱ እንዲያገኙ ስለክትባት ጥቅም በቂ መረጃ መስጠት፤
- ❖ በአጠቃላይ ከታች በተጠቀሱት ዋና ዋና ቁልፍ መልክቶች ላይ በተከታታይ፣በተገኘው አጋጣሚ ሁሉ ግንዛቤ ማስጨበጥ ያስፈልጋል።

የህጻናት ጤና ቁልፍ መልክቶች

ሀ) የአካልና የአእምሮ ዕድገት ለማምጣት

- ❖ ህጻን ልጅ ከተወለደ በኋላ ገላውን በንፁህ ጨርቅ/ፎጣ ማድረቅ፤ ሌላ ንፁህ ጨርቅ/ፎጣ ማልበስና ገላውንም እስከ 24 ሰዓት ባለው ጊዜ አለማጠብ፤
- ❖ የእናት ጡት ወተት ምትክ የማይገኝለት ወይም ተወዳዳሪ የሌለው የሕፃን ምግብ ነው። የእናት ጡት ወተት ህፃኑ ጠንካራና ጤናማ ሆኖ እንዲያድግና ከዋና ዋና የሕፃናት በሽታዎች የሚከላከል ነው። እንገር በጣም ጠቃሚ ምግቦችንና ከበሽታ ለመከላከል የሚረዱ ንጥረ ነገሮችን የያዘ ስለሆነ እንደ የመጀመሪያ ክትባት ይቆጠራል። በተወለዱ በአንድ ሰዓት ጊዜ ውስጥ እንገርን ጨምሮ ጡት መጥባት እንዲጀምሩ ማድረግ፤
- ❖ አንድ ህፃን በተወለደ በአንድ ሰዓት ውስጥ ከእናቱ ደረት ላይ ሆኖ አካላቸው እንዲነካ ማድረግ የጡት ወተት ቶሎ እንዲመጣ ከማድረጉም በላይ የእናትን ፍቅር በእጅጉ ይጨምራል። የህፃኑም የወደፊት ዕድገት ጥሩ እንዲሆንና ጡትንም በተሳካ ሁኔታ ለማጥባት ይረዳል፤
- ❖ ህጻን ልጅ ከተወለደ ጀምሮ የእናት ጡት ወተት ብቻ፣ ውሀም ቢሆን ሳይሰጥ እስከ ከ6 ወራት ድረስ እንዲጠባ ማድረግ፤
- ❖ ሕፃኑ ቢያንስ በቀን ስምንት ጊዜ (ሌሊትን ጨምሮ) ጡት እንዲጠባ ያስፈልጋል ይህም የተስተካከለ እድገት እንዲኖረውና የእናት ጡትም የበለጠ ወተት እንዲኖረው ይረዳል። ሕፃኑ ጡቱን በደንብ እንዲጠባ በትክክል መታቀፍና ጡቱን መጉረስ አለበት። ሕፃኑ ጡቱን በደንብ እንዲጠባ በቂ ጊዜ መስጠት እና በፈለገ ጊዜ ሁሉ ማጥባት ያስፈልጋል።
- ❖ ተጨማሪ ምግብን ከ6 ወር ዕድሜ ጀምሮ መስጠትና የጡት ወተት ማጥባትን እስከ ሁለት ዓመት ዕድሜና ከዚያም በላይ መቀጠል ያስፈልጋል። አሰጣጡን IMNCI/ICCM ቻርት በቅጡት እና የቤተሰብ ጤና መመሪያን ይመልከቱ።
- ❖ ሕፃናት በቂ የሆነ ንጥረ ነገሮችን ከምግባቸው ጋር ወይም በተጨማሪነት እንዲያገኙና በቂ የሆነ የፀሐይ ብርሃንም ማግኘታቸውን ማረጋገጥ፤
- ❖ ለልጆች ፍላጎት በቂ ትኩረት በመስጠትና አካባቢውን ምቹ በማድረግ አእምሯዊና ማህበራዊ እድገታቸውን ማሳልበት፤
 - ህፃኑን የመውደድና የማፍቀር ምልክት ማሳየት፤ እንደሚወደድ በቃላትና በፈገግታ መግለጽ
 - ህፃኑን በቃላትና በተለያዩ መገለጫዎች ማነጋገር
 - ህፃኑ የሚያደርገቻቸውን ማድነቅ፤ ማስተዋል እንዲኖረው ማለማመድና ማገዝ፤
 - ህጻኑ ቀስ በቀስ አካባቢውን እንዲያውቅና እንዲረዳ ማድረግ፤
- ❖ ህፃኑ የቤተሰብ ደንቦችን፤ ገደቦችን እንዲያውቅ እንዲሁም ለነገሮች ዋጋ መስጠትን ማስተማር

ለ) በሽታን መከላከል ለማስቻል

- ❖ አይነ ምድር /የሕፃናትን ጨምሮ/ በአግባቡ ማስወገድ ከተጸዳዱ በኋላ፣ ምግብ ከማዘጋጀትና ልጆችን ከመመገብ በፊት እጅን በሳሙና መታጠብ፤
- ❖ ልጆች በየቀኑ ፊታቸውን እንዲታጠቡ ማድረግ፣ ከተፀዳዱ በኋላ እና ከመመገብ በፊት በሳሙናና በውሃ እጅን በመታጠብ
- ❖ ወባማ በሆኑ አካባቢዎች የሚኖሩ ልጆች በአጎበር ውስጥ ሁልጊዜ እንዲተኙ ማድረግና የወባ ትንኝ መራቢያ መንገዶችን ማስወገድ፤
- ❖ በልጆች ላይ የሚደረግን እንግልትና ኢሰብአዊ ድርጊት በጊዜ ማወቅ፣ መከላከልና አስፈላጊውን እርምጃ መውሰድ፤
- ❖ ህብረተሰቡ ኤች አይቪ/ኤድስን እንዲከላከል በተለይም ከእናት ወደ ልጅ እንዳይተላለፍ የሚሰችሉ ዘዴዎችን ተግባራዊ እንዲያድረግና ለታመሙና ወላጆቻቸውን ላጡ ልጆች አስፈላጊውን እንክብካቤና ድጋፍ መስጠት፤
- ❖ የመጠጥ ውሃን በንፅህና መጠበቅና መጠቀም
- ❖ ሁሉም ሕፃናት ክትባት እንዲወስዱና እንዲጨርሱ ማድረግ፡

ማሳሰቢያ:- የታመሙና ዘጠኝ ወር ሳይሞላቸው የተወለዱ ሕጻናት በክትባት ፕሮግራም መሰረት ማስከተብ ይቻላል።

ሐ/ በቤት ውስጥ የሚሰጥ እንክብካቤን ለማሳወቅ

- ❖ ልጆች በሚታመሙበት ወቅት ከስድስት ወር በታች ለሆኑት የእናት ጡት ወተት ቶሎ ቶሎ እንዲጠቡ ማድረግና ከስድስት ወር በላይ ለሆኑ ደግሞ ከእናት ጡት በተጨማሪ ተመጣጣኝ ምግብ በትንሹና ቶሎቶሎ ከወትሮው የተሻለ መስጠትና በርካት ያለ ፈሳሽ መስጠት፤
- ❖ ሕፃኑ ተቅማጥ በሚይዘው ጊዜ ተጨማሪ በቤት ውስጥ የሚዘጋጅ ፈሳሽ ወይም ሕይወት አድን ንጥረ ነገር /ኦ.አር.ኤስ/ መስጠት፤
- ❖ ልጆች በታመሙ ጊዜ በቤት ውስጥ አስፈላጊውን ክትትል ለምሳሌ የታዘዘላቸውን መድኃኒት በሰዓቱ መስጠት፤
- ❖ ከበሽታቸው እንዲያገግሙ ከተሻላቸውም በኋላ ለተከታዮቹ ሁለት ሳምንታት ከሌላው ጊዜ የበለጠ እንዲመገቡ ማድረግ ፤
- ❖ ልጆችን ከማንኛውም አደጋ መጠበቅና ጉዳት ሲደርስባቸው በወቅቱ ተገቢውን ህክምና እንዲገኙ ማድረግ፣አደጋን ለመከላከል የሚረዱ ከዚህ በታች ቁልፍ መልክቶችን ማስተማር ወሳኝ ነው።

- ❖ ጎጂ ባህላዊ ህክምናዎችንና ልምዶችን ማስወገድ /አንጥል ማስቆረጥ፣ ግግ ማስባጠጥ፣ የሴት ልጅ ግርዛት፣ በጤና ባለሙያ ያልታዘዙ መድኃኒቶች፣ የፀሐይ ብርሃን እናዳያገኙ ማድረግ፣ ቅቤና የመሳሰሉትን ለጨቅላ ህፃን ማቅመስ፣ጣጣቴ ማስተኮስ፣ቅንድብ ማሰንጠቅ፤/

መ/ ከሰለጠነ ባለሙያ የጤና እንክብካቤ ፍለጋና የሚሰጠውን ምክርና ህክምና ተግባራዊ ለማድረግ

- ❖ የታመሙ ልጆች ተጨማሪ ሕክምና በሚያስፈልጋቸው ወቅት ፈጥኖ መረዳትና ተገቢውን ህክምና ከሰለጠነ ባለሙያ እንዲያገኙ ማድረግ፤
- ❖ የጤና ባለሙያ ምክር፣ ህክምናና፣ የክትትል ቀጠሮን ማክበር፤
- ❖ ነፍሰ ጡር ሴቶች ከአራት ወር በፊት እርግዝናቸውን እንዲያሳውቁና ቢያንስ አራት ጊዜ የቅድመ ወሊድ ምርመራ፣በሰለጠነ ባለሙያ የማዋለድ አገልግሎት እንዲሁም ጨቅላውና እናት በመጀመሪያው ሳምንት ውስጥ ሶስት ጊዜ የድህረ ወሊድ ክትትል ማግኘታቸውን ማረጋገጥ፤

ማሳሰቢያ፡ - ከዚህ በላይ የተጠቀሱትን ቁልፍ መልክቶች ቤተሰብ ጤና መመሪያን በመጠቀም እናትን/ተንከባካቢዎችን ማማከር ያስፈልጋል

የግንዛቤ ማስጨበጫ ውይይቶች የሚከናወኑባቸው ቦታዎችና ሁኔታዎች

- ❖ በቤት ለቤት ጉብኝት ወቅት
- ❖ ህብረተሠቡ የጤና አገልግሎት ለማግኘት ወደ ጤና ኬላ በሚመጣበት ወቅት
- ❖ በተለያዩ ስብሰባዎች ላይ፣ ለምሳሌ - ቀበሌ ገበሬ ማህበር፣ሴቶች ማህበር፣ወጣቶች ማህበር ወዘተ
- ❖ በአምልኮ ሥፍራዎች
- ❖ በትምህርት ቤቶች፤
- ❖ በገበያ ቦታዎች
- ❖ በአንድ ለአምስትና የልማት ቡድን ስብሰባዎች
- ❖ በዕድሮች፣ወዘተ

3.4. የተቀናጀ የጨቅላና የሕፃናት በሽታዎች መከላከልና ቁጥጥር ስልት (Integrated Management of Newborn and Childhood Illness)

የተቀናጀ የጨቅላና የሕፃናት በሽታዎች ህክምናና ቁጥጥር ስልት ዋና ትኩረት፣ አጠቃላይ የህጻናትን ጤንነትና ደህንነት ለመጠበቅ ሲሆን ዋና ዋና ይዘቶቹም፡-

- ❖ የጤና ባለሙያዎችን በጨቅላና ህጻናት መሰረታዊ እንክብካቤና ህክምና ያላቸውን ክህሎት ማሻሻል፤

❖ የጤና አገልግሎት ስርዓትን ማሻሻል፤

❖ የቤተሰብንና የህብረተሰቡን የጤና አጠባበቅ ልምድ ማሻሻል ናቸው።

የተቀናጀ የጨቅላዎችና የሕፃናት በሽታዎች ህክምናና ቁጥጥር ስልት ህፃናትን በመኖሪያ ቤታቸውም ሆነ በጤና ኬላ በሚታዩበት ጊዜ ከባድና ከቀላል በሽታን በትክክል ለመለየትና ከባድ በሽታ ያላቸውን በአስቸኳይ ወደ ጤና ጣቢያና ወደ ሆስፒታል ለመላክ፤ በጤና ኬላና በቤተሰብ ደረጃ የሚረዱትን ደግሞ ተገቢውን የህክምና እና የምክር አገልግሎት ለመስጠት የሚያስችል ነው። ከዚህ በተጨማሪ ዋና ዋና በሆኑት የሕፃናት ጤና ችግሮችና ጉዳዮች ላይ እንድናተኮር ከመርዳቱም በላይ እንዴት መከላከልና መቆጣጠር እንዳለብን ቤተሰብንና ህብረተሰብን በማሳተፍ ህብረተሰቡ የራሱን ጤና ለመጠበቅ ዋነኛ ተዋናይ ሆኖ የባህሪ ለውጥ እንዲያመጣ ለማስተማር እንዲረዳ ይህ ፓኬጅ ለደረጃ IV ጤና ኤክስቴንሽን ባለሙያዎች ተሻሽሎ ተዘጋጅቷል።

3.4.1. የተቀናጀ የጨቅላዎችና የሕፃናት በሽታዎች ሕክምናና ቁጥጥር ስልት ዋና ዋና ተግባራት

ከዚህ በታች የተጠቀሱትን ተግባራት በስፋት ለመረዳትና ለመተግበር የIMNCI ቻርት በ-ክሌት መጠቀም ያስፈልጋል።

ማሳሰቢያ:- የጨቅላ ህጻናት እንክብካቤ የሚጀምረው ከእርግዝና ቀን ጀምሮ ነው። የእናቶችና ጨቅላዎች ጤና ለማሻሻል በ 4‘C’ የሚገለፅ የእንክብካቤ ሰንሰለት (continuum of care) መከተል አስፈላጊ ነው።

- ❖ **ኮንታክት (Contact):-** በቅድመ ወሊድ እና ድህረወሊድ ጊዜ እርጉዞችን፣ ወላጆችንና ጨቅላዎችን ማግኘትና ትኩረታዊ የቅድመ ወሊድ (Focused Antinatal Care) እና የድህረ ወሊድ እንክብካቤ በጤና ተቋም ወይም በቤት መስጠትን ይመለከታል
- ❖ **ካፕቸር (Capture):-** ዕድሜያቸው ሳይደርስ የተወለዱ ወይም ዝቅተኛ ክብደት ያላቸውን ወይም የትንፋሽ መታፈን (asphyxia) ያጋጠማቸውን ወይም ኢንፌክሽን ያላቸውን ጨቅላዎች እና አደገኛ ምልክቶች ያላቸውን እናቶች በቅድመ ወሊድ በወሊድና ድህረወሊድ ጊዜ ፈልጎ ማግኘትን ይመለከታል
- ❖ **ኬር (Care):-** ተገቢውን ህክምና ፈጥኖ መጀመር ይመለከታል
- ❖ **ኮምፕሊሽን (Completion):-** ተገቢውን ህክምና እስከ መጨረሻ ቀን ድረስ መስጠትን ይመለከታል

በዚህ መሰረት ነፍስ ጡር ሴቶች :

- ❖ ከአራት ወር በፊት እርግዝናቸውን እንዲያሳውቁ፤
- ❖ ቢያንስ አራት ጊዜ የቅድመ ወሊድ ምርመራ እንዲያገኙ፤
- ❖ በሰለጠነ ባለሙያ የማዋለድ አገልግሎት እንዲገኙ።

❖ ጨቅላውና እናትዬዎ በመጀመሪያው ሃያ አራት ሰዓት፣ በሦስተኛው ቀን፣ በሰባተኛው ቀንና በስድስተኛው ሳምንት የድህረ ወለድ ክትትል አገልግሎት ማግኘታቸውን ማረጋገጥ፤

3.4.1.1. አዲስ ለተወለዱ ህፃናት የሚሰጥ አስፈላጊ እንክብካቤ (Essential newborn care)

የጤና ኤክስፔንሽን ባለሙያዎች ወዲያው ለተወለዱ ህፃናት ተገቢውን እንክብካቤ በሚሰጡበት ጊዜ፤ የታመሙ ህፃናትን በሚመረምሩበትና በሚያክሙበት ጊዜ ከዚህ ቀጥሎ በተቀመጠው አፈጻጸም መሠረት መሆን አለበት።

1ኛ. የአራስ ሕጻኑን እናቱ ሆድ ላይ ማዋለድ

2ኛ. በደረቅ ጨርቅ የአራስ ሕጻኑን ገላ ማደራረቅና በሌላ ደረቅ ጨርቅ ጭንቅላቱን ጭምር መጠቅለል፤

3ኛ. አተነፋፈሱን እና የሰውነቱን / የቆዳውን ቀለም ማስተዋል። ትንፋሽ በደቂቃ ከ30 በታች ወይም ሰማያዊ ምላስ፣ ከንፈር፣ የሰውነት ቆዳ ካለው ወይም የሚያጣጥር (gasp) ከሆነ ሪሲሲቴት (resuscitate) ማድረግ።

4ኛ. እትብቱን ከአራስ ሕጻኑ ሆድ ሁለት ጣት በመራቅ መቋጠር፤ ከቋጠሮው እንደገና ሁለት ጣት በመራቅ ሁለተኛ መቋጠር። በሁለቱ ቋጠሮች መካከል እትብቱን መቁረጥ ።

5ኛ. እናቱ የአራስ ሕጻኑን ገላ ከገላዋ አስጠግታ እንድታቅፈው እና ጡት መጥባት ወዲያውኑ እንዲጀምር ማድረግ ።

6ኛ. አይኑ ውስጥ የቴትራሳይክሊን ቅባት ማድረግ።

7ኛ. የአራስ ህጻኑን እንብርት የክሎሬክሲዲን ቅባት በቀን አንድ ጊዜ ለሰባት ቀን መቀባት

8ኛ. ጭኑ መሀል ላይ /በፊት ለፊት በኩል/ 1 ሚ.ግ ቫይታሚን ኬ መውጋት።

9ኛ. ክብደቱን መመዘን።

ማሳሰቢያ፡-

- አራስ ሕጻኑን ቢያንስ በተወለደ በ24 ሰዓት ውስጥ ገላውን እንዳያጥቡ መመከር።
- በተወለደ ከ 6 - 24 ሰዓት፣ በ3ኛው ና በ7ኛው ቀን እንዲሁም በ6ኛው ሳምንት ለጨቅላውናውና ለእናትዬዎ የክትትል ጉብኝት አድርጊ።
- እናት ኢንፌሽንን እንዴት መከላከል እንደምትችል በIMNCI ቻርት ቡክሌት መሰረት መምከር
- የጨቅላውን ክብደት እና የጽንስ ዕድሜውን በተወለደ በ7 ቀን ውስጥ መመርመር፣ መሰየምና
- አስፈላጊውን እንክብካቤ እንዲያገኙ ማድረግ

3.4.1.2. በድህረ-ወሊድ ለህፃናትና ለእናቲቱ የሚሰጡ አስፈላጊ እንክብካቤዎችን በተሰጠው የጊዜ ሰሌዳ ማድረግ፤

ህጻኑ በተወለደ በ6-24 ሰዓት ውስጥ በሚደረግ የክትትል ጉብኝት ወቅት መሰጠት ያለባቸው አገልግሎቶች

- ❖ በህፃኑ እና በእናቱ ላይ አደገኛ ምልክቶች /danger signs/እንዳሉ ማጣራት እና ምልክት ከተገኘ ተገቢው እርምጃ መውሰድ
- ❖ እናትን/ቤተሰቡን የህፃኑን ሙቀት እንዲጠብቁ መምከር
- ❖ እናትን/ቤተሰቡን ስለ ጡት አጠባብ ማስተማር
- ❖ እትብቱ አለመድማቱን ማጣራት
- ❖ እናት እትብቱን የክሎርሄክሲዲን ቅባት በቀን አንዴ ለ7 ቀናት እንድትቀባ እሱ ካልተገኘ ምንም ነገር ሳትጨምር ንፁህና እና ደረቅ አድርጋ እንድትጠብቅ ማስተማር
- ❖ ሲወለድ ካልተመዘነ ህጻኑን መመዘንና መመዝገብ
- ❖ ኦፐቪ 0 እና ቢሲጂ (OPV0 እና BCG) መከተብ
- ❖ 1 ሚ.ግ ቫይታሚን ኬ እጭኑ ላይ መውጋት /ሲወለድ ካልተሰጠው/
- ❖ በጨቅላውና በእናቲቱ ሊከሰቱ ስለሚችሉ አደገኛ ምልክቶችና ባስቸኳይ ህክምና ሰለመሻት ማስተማር

በ3ኛ እና በ7ኛው ቀን የክትትል ጉብኝት ወቅት መሰጠት ያለባቸው አገልግሎቶች

- ❖ በአራሱ ህፃን እና በእናቱ ላይ አደገኛ ምልክቶች /danger signs/እንዳሉ ማጣራት እና ምልክት ከተገኘ ተገቢው እርምጃ መውሰድ
- ❖ እናትን/ቤተሰቡን የህፃኑን ሙቀት እንዲጠብቁ መምከር
- ❖ እናትን/ቤተሰቡን ስለ ጡት አጠባብ ማስተማር
- ❖ እትብቱ አለመድማቱን ማጣራት
- ❖ እናት እትብቱን የክሎርሄክሲዲን ቅባት በቀን አንዴ ለ7 ቀናት እንድትቀባ፤ እሱ ካልተገኘ ምንም ነገር ሳትጨምር ንፁህና ደረቅ አድርጋ እንድትጠብቅ ማስተማር
- ❖ ሲወለድ ካልተመዘነ ህጻኑን መመዘንና መመዝገብ
- ❖ ኦፐቪ እና ቢሲጂ (OPV0 እና BCG) ካልተከተበ መከተብ

- ❖ በጨቅላውና ባራሷ ሊከሰቱ ስለሚችሉ አደገኛ ምልክቶችና በቶሎ ህክምና ስለመሻት ማስተማር ለጨቅላውና ለራሷ ስለሚደረግ የ3ኛው 7ኛው ቀናት እና የ6ኛው ሳምንት የድህረ ወሊድ ጉብኝት መምክር

በ6ኛው ሳምንት የክትትል ጉብኝት ወቅት መሰጠት ያለባቸው አገልግሎቶች

- ❖ አደገኛ ምልክቶች በጨቅላው ወይም በእናት መኖራቸውን መመልከት
- ❖ ጡት ማጥባትን ማስተማርና ማበረታታት
- ❖ በበሬቱ ጉብኝት በተሰጡ ምክሮች እና ትምህርት ላይ መነጋገር
- ❖ እናትን/ቤተሰቡን ሕጻኑን ከኢንፌክሽን ስለ መከላከል ማስተማር
- ❖ ጨቅላውን በኦፐቪ-1 ፔንታ-1 ፒሲቪ-1 እና ሮታቫይረስ-1 መከተብ

3.4.1.3. የታመሙ ጨቅላዎችን በIMNCI ቻርት ቡክሌት መሰረት መመርመር፣ መሰየምና አስፈላጊውን ህክምና፣ እንክብካቤና ክትትል እንዲያገኙ ማድረግ

ማሳሰቢያ:- የሚከተሉት የጨቅላ አደገኛ ምልክቶች በጨቅላው ላይ ከታየ በፍጥነት በቻርት ቡክሌት መሰረት መመርመር፣ መሰየምና አስፈላጊውን ህክምና፣ እንክብካቤና ክትትል እንዲያገኙ ማድረግ ወይም ወደ ጤና ጣቢያ/ሆስፒታል መላክ

- ❖ ትንፋሹ በደቂቃ ከ30 በታች ወይም 60ና ከ60 በላይ ከሆነ፣ ማቃሰት፣ ከባድ የደረት መሰርጎድ ካለው፣
- ❖ የምላስና ከንፈር መጥቆር/ሰማያዊ መሆን ካለው፣
- ❖ የማይጠባ ወይም በትንሹ ብቻ የሚጠባ ከሆነ፣
- ❖ ኮንቨልሽን ከነበረው ወይም አሁን ካለው፣
- ❖ የብብት ሙቀት ከ 35.5⁰ ሴ በታች ወይም ሰውነቱ የሚቀዘቅዝ ከሆነ ወይም ትኩላት (የብብት ሙቀት ከ37.5⁰ ሴ በላይ) ካለው፣
- ❖ ሲነካካ ብቻ የሚንቀሳቀስ ወይም ሲነካካም ምንም የማይንቀሳቀስ ከሆነ፣
- ❖ የቀላ ወይም የሚመግል እትብት ካለው፣
- ❖ ጆንዲስ ኖሮት እድሜው ከ24 ሰዓት ያነሰ ወይም ከ14 ቀን በላይ ከሆነ ወይም ቢጫ መሆኑ መዳፉን ወይም ውስጥ እግሩን ያካተተ ከሆነ፣

ሀ/ የታመመውን ጨቅላ ከሚያሳየው የበሽታ ምልክት በመነሳት ከዚህ በታች በተዘረዘሩት መሰረት መሰየም

- ❖ የአተነፋፈስ ችግር (Birth Asphyxia)

- ❖ በጣም ከቀኑ በፊት የተወለደ እና/ወይም በጣም ዝቅተኛ ክብደት፣ ከቀኑ በፊት የተወለደ እና/ወይም ዝቅተኛ ክብደት
- ❖ በጣም ከባድ በሽታ፣ ውሱን የባክቴሪያ ኢንፌክሽን ፣
- ❖ ከባድ ጆንዲስን ፣ ጆንዲስ
- ❖ ተቅማጥ- ከባድ ዲሀይድሬሽን፣ መለስተኛ ዲሀይድሬሽን፣ ዲሀይድሬሽን የሌለው፣ ከባድና የቆየ ተቅማጥ፣ የደም ተቅማጥ
- ❖ ለኤች ኤይ ቪ ኢንፌክሽን የተጋለጠ፣ ያልታወቀ የኤች ኤይ ቪ ሁኔታ፣ የኤች ኤይ ቪ ኢንፌክሽን ያልተገኘበት
- ❖ የአመጋገብ ችግርና ዝቅተኛ ክብደት፣

በተጨማሪ ከዚህ በታች የተጠቀሱትን ተግባራት ማከናወን ያስፈልጋል፡፡

- የክትባት ሁኔታ ማጣራት
- ከላይ ከተጠቀሱት ሌላ የጤና ችግር እንዳለ ማጣራት
- ለእናት ስለ ራስዋ ጤንነት ተገቢውን ምክር መስጠት

ለ/ የታመሙ ጨቅላዎችን በተሰጣቸው ስያሜ መሰረት ማከም የአተነፋፈስ ችግር (Birth Asphyxia)-

- ❖ በአምቡ ባግና ማስክ ተጠቅሞ ትንፋሽ መስጠት (ሪሲሲቴት ማድረግ)

በጣም ከቀኑ በፊት የተወለደ እና/ወይም በጣም ዝቅተኛ ክብደት፣

- ❖ የጨቅላውን ሙቀት ጠብቆ የታለበ የጡት ወተት እየተሰጡ በፍጥነት ወደ ከፍተኛ ህክምና መላክ

ከቀኑ በፊት የተወለደ እና/ወይም ዝቅተኛ ክብደት፣

- ❖ የጨቅላውን ሙቀት ጠብቆ፣ ጡት ወተት ቶሎ ቶሎ መስጠት
- ❖ ጡት መጥባት ካልቻለ ጡት በተገቢው ሁኔታ አልቦ በኩባያ ማጠጣት

በጣም ከባድ በሽታ፣

- ❖ የቅድመ ሪፈራል ህክምና መስጠት፡፡ በፍጥነት ወደ ከፍተኛ ህክምና መላክ፡፡
- ❖ ህጻኑን ሪፈራ ማድረግ ካልተቻለ በIMNCI ቻርት ቡክሌት መሰረት ማከም፡፡

ውሱን የባክቴሪያ ኢንፌክሽን ፣

- ❖ ህጻኑን በ IMNCI ቻርት ቡክሌት መሰረት ማከም፡፡

ከባድ ጀንዲስን ፣

- ❖ የጨቅላውን ሙቀት ጠብቆ የታለበ/የጡት ወተት እየተሰጡ በፍጥነት ወደ ከፍተኛ ህክምና መላክ

ጀንዲስ

- ❖ የጨቅላውን ሙቀት ጠብቆ፣ ጡት ወተት ቶሎ ቶሎ መስጠት
- ❖ ከሁለት ሳምንት ጀምሮ በየቀኑ ከ 15-20 ደቂቃ አብዛኛው የገላው ክፍል ተገልጦ የጠዋት ጸሐይ ብርሃን እንድታሞቀው እናትን መምክር

ተቅማጥ

✓ **ከባድ ዲሀይድሬሽን፣**

- ❖ ጡት ቶሎ ቶሎ እንድታጠባ በመምከር፣ ለእናት የምታጠጣው ኦ ኦር ኤስ በመስጠት፣ ሙቀት በመስጠት ወደ ከፍተኛ ህክምና መላክ

✓ **መለስተኛ ዲሀይድሬሽን፣**

- ❖ በፕላን ቢ መሰረት ኦ ኦር ኤስ በጤና ኬላ ውስጥ መስጠት
- ❖ የዚንክ እንክብል መስጠት
- ❖ እናት ጡት ቶሎ ቶሎ እንድታጠባ በመምከር

✓ **ዲሀይድሬሽን የሌለው፣**

- ❖ በፕላን ኤ መሰረት ኦ ኦር ኤስ በቤት ውስጥ መስጠት
- ❖ የዚንክ እንክብል መስጠት
- ❖ እናት ጡት ቶሎ ቶሎ እንድታጠባ በመምከር

✓ **ከባድና የቆየ ተቅማጥ ወይም የደም ተቅማጥ**

- ❖ የጨቅላውን ሙቀት ጠብቆ ፣ የጡት ወተት ቶሎ ቶሎ እየተሰጠ ለእናት የምታጠጣው ኦ ኦር ኤስ በመስጠት ፣ በፍጥነት ወደ ከፍተኛ ህክምና መላክ

ለኤች ኤይ ቪ ኢንፌክሽን የተጋለጠ፣

- ❖ ከሁለት አንዱ ብቻ ከተመረመሩ ሁለቱም እንዲመረመሩ ማድረግ፤
- ❖ ክትትል እንዲጀምሩ ወይም እንዲቀጥሉ መምከር፤

ያልታወቀ የኤች ኤይ ቪ ሁኔታ፣

- ❖ እናትየው በፈቃደኝነት እንድትመረመር መምከር፤

የኤች ኤይ ቪ ኢንፎክሽን ያልተገኘበት፤

❖ ምርመራ በማድረግ ማመስገንና በቀጣይነት ራሱዋን ከኤች ኤይ ቪ እንድትጠብቅ መምከር፤

የአመጋገብ ችግርና ዘቅተኛ ክብደት፤

❖ በIMNCI ቻርት ቡክሌት በተዘረዘረው መሰረት ተገቢውን የምክር አገልግሎት መስጠት፤

ሐ/ የታመሙ ጨቅላዎችን በተሰጣቸው ስያሜ መሰረት ተገቢውን ምክርና ክትትል መስጠት

❖ እናትዋን በ IMNCI ቻርት ቡክሌት መሰረት ምክር መስጠት

ክትትልና የጉብኝት ቀጠሮ የጊዜ ሰሌዳ

የህጻኑ ችግር	መመለሻ ቀን	በIMNCI ቻርት ቡክሌት ውስጥ ዝርዝራቸው የተጠቀሰው የበሽታ መባባስ ምልክቶች ካሉ እናት ቀጠሮ ሳትጠብቅ ባስቸኳይ ጨቅላውን ይዛ እንድትመለስ መምከር
በጣም ከባድ በሽታ	በየቀኑ ለ7 ቀን	
ዉስን ባክቴሪያ ኢንፎክሽን	በ2ኛው ቀን	
ጆንዲስ		
ተቅማጥ		
የአመጋገብ ችግር		
ዝቅተኛ ክብደት	በ14ኛው ቀን	

ማሳሰቢያ፡- በእያንዳንዱ ቀጠሮ ጊዜ ጨቅላውን በ IMNCI ቻርት ቡክሌት መሰረት የክትትል ህክምና ማድረግ ያስፈልጋል።

3.4.2. ከሁለት ወር እስከ 5 ዓመት ያሉ ሕጻናት ሲታመሙ በ IMNCI ቻርት ቡክሌት መሰረት መመርመር፤ መሰየምና አስፈላጊውን ህክምና፤ እንክብካቤና ክትትል እንዲያገኙ ማድረግ

ሀ/ የታመሙ ህጻናት ከሚያሳዩት የበሽታ ምልክት በመነሳት ከዚህ በታች በተዘረዘሩት መሰረት በሽታቸውን መሰየም

አጠቃላይ አደገኛ ምልክቶች-(ጡት መጥባት ወይም መጠጣት ፈጽሞ አለመቻል፤ የሰውነት መንዘፈፍዘፍ /ኮንቫልሽን፤ ራስን መሳት ወይም መፍዘዝ፤ በአፍ የወሰደው በሙሉና በወሰደው ቁጥር የሚያስመልሰው)

የሚታዩ በሽታዎች

❖ ለሳልና ለአተነፋፈስ ችግር ሲፈተሽ፤

- ከባድ የሳንባ ምች ወይም በጣም ከባድ በሽታ፣ የሳንባ ምች፣ ጉንፋን ወይም ሳል
- ለተቅማጥ ሲፈተሽ-
- ከባድ ዲሀይድሬሽን፣ መለስተኛ ዲሀይድሬሽን፣ ዲሀይድሬሽን የሌለው፣ ከባድና የቆየ ተቅማጥ፣ የቆየ ተቅማጥ፣ የደም ተቅማጥ

❖ ለትኩሳት ሲፈተሽ፤

- በጣም ከባድ የትኩሳት በሽታ፣ ወባ፣ ወባ የሌለው ትኩሳት

❖ ህጻኑ ከፍኝ አሁን ወይም ባለፈው 3 ወር ውስጥ ከነበረው መርምሮ መሰየም

- ከባድ ተወሳሰበ ከፍኝ፣ ጉዳት ያደረሰ ከፍኝ፣ ከፍኝ

❖ የጆሮ ችግር ካለበት፤

- ማስቶይዳይተስ፣ አጣዳፊ የጆሮ ኢንፌክሽን፣ የቆየ የጆሮ ኢንፌክሽን

❖ ለምግብ እጥረት ሲፈተሽ፤

- የተወሳሰበ ከባድ የምግብ እጥረት፣ ያልተወሳሰበ ከባድ የምግብ እጥረት፣ መለስተኛ የምግብ እጥረት፣ ከባድ የደም ማነስ፣ የደም ማነስ

❖ ለኤች ኤይ ቪ ኢንፌክሽን ሲፈተሽ ፤

- የተረጋገጠ የኤች ኤይ ቪ ኢንፌክሽን፣ ኤች ኤይ ቪ ኢንፌክሽን ሊኖርበት የሚችል (ለኤች ኤይ ቪ ኢንፌክሽን የተጋለጠ) ፣ ያልታወቀ የኤች ኤይ ቪ ሁኔታ፣ የኤች ኤይ ቪ ኢንፌክሽን ያልተገኘበት

በተጨማሪ ከዚህ በታች የተጠቀሱትን ተግባራት ማከናወን ያስፈልጋል፡፡

- ❖ የክትባትና የቫይታሚን ኤ ሁኔታ ማጣራት
- ❖ ከላይ ከተጠቀሱት ሌላ የጤና ችግር እንዳለ ማጣራት
- ❖ ለእናት ስለ ራስዋ ጤንነት መጠየቅና ተገቢውን ምክር መስጠት

ለ/ የታመሙ ከሁለት ወር እስከ 5 ዓመት ህጻናትን በተሰጣቸው ስያሜ መሰረት ማከም አጠቃላይ አደገኛ ምልክቶች፡-አንድ ህጻን ማንኛውም አደገኛ ምልክት ሲኖረው በአስቸኳይ ምርመራውን በማጠናቀቅ አስፈላጊውን ዕርዳታ አድርጎ ለከፍተኛ ሕክምና መላክ

ከባድ የሳንባ ምች ወይም በጣም ከባድ በሽታ

❖ በIMNCI ቻርት ቡክሌት መሰረት ቅድመ ሪፈራል ህክምና በመስጠት ለበለጠ ሕክምና መላክ የሳንባ ምች

❖ በIMNCI ቻርት ቡክሌት መሰረት ማከምና መንከባከብ

ጉንፋን ወይም ሳል

❖ በቤት ወስጥ ስለሚደረግ እንክብካቤ ለእናት ምክር መስጠት (ለምሳሌ ሳሉን የሚታስታግስበትና ጉሮሮውን የምታርስበት እቤት የተዘጋጀ ፈሳሽ መስጠት)

ተቅማጥ

✓ **ከባድ ዲሀይድሬሽን፤**

❖ በእቅድ «ሲ» መሰረት ተገቢውን ፈሳሽ በመስጠት ማከም

✓ **መለስተኛ ዲሀይድሬሽን፤**

❖ በፕላን «ቢ» መሰረት ኦ ኦር ኤስ በጤና ኬላ ውስጥ መስጠት

❖ የዚንክ እንክብል መስጠት

❖ እናት ጡት ቶሎ ቶሎ እንድታጠባ ወይም እንድትመግብ መምከር

✓ **ዲሀይድሬሽን የሌለው፤**

❖ በፕላን « ኤ » መሰረት ኦ ኦር ኤስ በቤት ውስጥ መስጠት

❖ የዚንክ እንክብል መስጠት

❖ እናት ጡት ቶሎ ቶሎ እንድታጠባ ወይም እንድትመግብ መምከር

✓ **ከባድና የቆየ ተቅማጥ፤**

❖ ሌላ የከባድ በሽታ ምልክት ከሌለው ወደ ከፍተኛ ህክምና ከመላኩ በፊት ዲሀይድሬሽኑን በተገቢው ዕቅድ (ዕቅድ «ሲ » ወይም « ቢ ») ማከምና መላክ፤

❖ ቫይታሚን ኤ እንዳስፈላጊነቱ መስጠት

❖ የዚንክ እንክብል መስጠት

✓ **የቆየ ተቅማጥ፤**

❖ ቫይታሚን ኤ እንዳስፈላጊነቱ መስጠት

❖ የዚንክ እንክብል መስጠት

❖ ለበሽታው አስፈላጊ የአመጋገብ ምክር ለእናት መስጠት

✓ የደም ተቅማጥ

❖ በIMNCI ቻርት ቡክሌት መሰረት ህክምና መስጠት

❖ የዚንክ እንክብል መስጠት

በጣም ከባድ የትኩሳት በሽታ

❖ በIMNCI ቻርት ቡክሌት መሰረት የቅድመ ሪፈራል ህክምና ሰጥቶ በፍጥነት ለከፍተኛ ህክምና መላክ

ወባ

❖ በምርመራ እንደተገኘው ወባ አይነት በIMNCI ቻርት ቡክሌት መሰረት ህክምና መስጠት

ከባድ ተወሳሰብ ኩፍኝ

❖ በIMNCI ቻርት ቡክሌት መሰረት የቅድመ ሪፈራል ህክምና ሰጥቶ በፍጥነት ለከፍተኛ ህክምና መላክ

ጉዳት ያደረሰ ኩፍኝ

❖ ሙሉ የሻይታሚን ኤ ህክምና መስጠት

❖ የዓይን መግል ካለው የቴትራሳይክሊ ቅባት ማድረግ

❖ የአፍ ቁስል በ ጂቪ ማከም

ኩፍኝ

❖ ሙሉ የሻይታሚን ኤ ህክምና መስጠት

ማስቶይዳይተስ

❖ በIMNCI ቻርት ቡክሌት መሰረት የቅድመ ሪፈራል ህክምና ሰጥቶ በፍጥነት ለከፍተኛ ህክምና መላክ

አጣዳፊ የጆሮ ኢንፌክሽን

❖ በIMNCI ቻርት ቡክሌት መሰረት ህክምና መስጠት

የቆየ የጆሮ ኢንፌክሽን

❖ የህጻኑን ጆሮ በመጥረግ ደረቅ ሆኖ እንዲቆይ ማድረግ

የተወሳሰበ ከባድ የምግብ እጥረት

❖ በIMNCI ቻርት ቡክሌት መሰረት የቅድመ ሪፈራል ህክምና ሰጥቶ በፍጥነት ለከፍተኛ ህክምና መላክ

ያልተወሳሰበ ከባድ የምግብ እጥረት

❖ የኦቲፒ አገልግሎት እንዲያገኝ መዝግቦ በመመሪያው መሰረት ህክምናና እንክብካቤ መስጠት መለስተኛ የምግብ እጥረት

❖ የህጻኑን የአመጋገብ ሁኔታ መርምሮ እንደ አስፈላጊነቱ በቻርት ቡክሌት መሰረት ለእናትየዋ ምክር መስጠት፤

ከባድ የደም ማነስ

❖ ህጻኑን በፍጥነት ለከፍተኛ ህክምና መላክ

የደም ማነስ

❖ የህጻኑን የአመጋገብ ሁኔታ መርምሮ እንደ አስፈላጊነቱ በቻርት ቡክሌት መሰረት ለእናትየዋ ህክምናና ምክር መስጠት፤

የተረጋገጠ የኤች ኤይ ቪ ኢንፌክሽን

❖ በIMNCI ቻርት ቡክሌት መሰረት ህክምናና እንክብካቤ መስጠት

ኤች ኤይ ቪ ኢንፌክሽን ሊኖርበት የሚችል (ለኤች ኤይ ቪ ኢንፌክሽን የተጋለጠ)

❖ በIMNCI ቻርት ቡክሌት መሰረት ህክምናና እንክብካቤ መስጠት

❖ የኤች ኤይ ቪ ምርመራ እንዲያገኝ ማድረግ

ያልታወቀ የኤች ኤይ ቪ ሁኔታ

❖ እናት በፈቃደኝነት ስለሚደረግ የኤች ኤይ ቪ ምርመራ ማስረዳትና እንድትመረመር መምከር

የኤች ኤይ ቪ ኢንፌክሽን ያልተገኘበት

❖ ምርመራ በማድረግ ማመስገንና በቀጣይነት ራሱዋን ከኤች ኤይ ቪ እንድትጠብቅ መምከር

የክትባትና የቫይታሚን ኤ ሁኔታ ማጣራት

❖ ክትባቶቹን በወቅቱ መውሰዱን ማረጋገጥ

❖ ከ 6 ወር በላይ ከሆነና ቫይታሚን ኤ ባለፈው ስድስት ወር ካልወሰደ መስጠት

የአንጅት ትላትል ህክምና

❖ ህጻኑ በ24 ወር በላይ ከሆነና ባለፈው ስድስት ወር ሜቤንዳዞል ወይም አልቤንዳዞል ካልወሰደ መስጠት

ማስታወሻ:- መንዘፍዘፍ (Convulsion) ላለው ልጅ በIMNCI ቻርት ቡክሌት መሰረት ህክምና እንክብካቤ መስጠት

እናት የሚከተሉትን ቀላል ኢንፌክሽኖችን በቤት ወስጥ በIMNCI ቻርት ቡክሌት መሰረት እንዴት እንደምታከም ማስተማር

- ❖ የዓይን ኢንፌክሽን
- ❖ የአፍ ውስጥ ቁስል
- ❖ የአፍ ውስጥ ፈንገስ ኢንፌክሽን (thrush)
- ❖ የሚመጣል ጆሮ
- ❖ ጉንፋን

ሐ/ የታመሙ ህጻናት በተሰጣቸው ስያሜ መሰረት ተገቢውን ምክርና ክትትል መስጠት

- ❖ ለእናትዬዎ በ IMNCI ቻርት ቡክሌት መሰረት ምክር መስጠት

ክትትልና የጉብኝት ቀጠሮ የጊዜ ሰሌዳ

የህጻኑ ችግር	የሚመለስበት ቀን
<ul style="list-style-type: none"> ❖ የሳምባ ምች ❖ ወባ፣ /ትኩሳት ወባ ያልተገኝበት/ ❖ ወባ የሌለው ትኩሳት (ወባማ ያልሆነ ቦታ) ❖ ደም የቀላቀለ ተቅማጥ ❖ መለስተኛ ዲሀይድሬሽን 	በ2ኛው ቀን
<ul style="list-style-type: none"> ❖ የአመጋገብ ችግር (feeding problem) ❖ ዲሀይድሬሽን የሌለው ተቅማጥ ❖ ጉንፋን ወይም የሳንባ ምች የሌለው ❖ የቆየ ጆሮ ኢንፌክሽን 	በ5ኛው ቀን
<ul style="list-style-type: none"> ❖ ደም ማነስ 	በ14ኛው ቀን
<ul style="list-style-type: none"> ❖ መለስተኛ የምግብ እጥረት 	በ30 ኛው ቀን
<ul style="list-style-type: none"> ❖ ያልተወሰነ ከባድ ምግብ እጥረት 	በ97ኛው ቀን

ከዚህ በታች ያሉትን ምልክቶች ህጻኑ ላይ ከታዩ በፍጥነት መመለስ እንዳለበት ማስተማር	
ማንኛውም የታመመ ሕጻን	<ul style="list-style-type: none"> ❖ መጥባት ወይም ፈሳሽ መውሰድ ካቆመ ❖ ህመሙ ከባለበት ❖ ትኩሳት ካመጣ
ጉንፋን ወይም የሳንባ ምች የሌለው/ሳል ያለው ህጻን	<ul style="list-style-type: none"> ❖ ፈጣን አተነፋፈስ ❖ የመተንፈስ ችግር
ተቅማጥ ያለው ህጻን	<ul style="list-style-type: none"> ❖ ተቅማጡ ደም ከቀላቀለ ❖ ፈሳሽ አወሳሰዱ ከቀነሰ ወይም መጠጣት ካቃተው

ማሳሰቢያ:- በእያንዳንዱ ቀጠሮ ጊዜ ህጻኑን በ IMNCI ቻርት በ-ክሌት መሰረት የክትትል ህክምና ማድረግ ያስፈልጋል።

4. የሚሰጡ አገልግሎቶችና የሚሰጡባቸው ቦታዎች

4.1. በጤና ኬላ የሚሰጡ አገልግሎቶች ዝርዝር

- ❖ የቅድመ ወሊድ ምርመራ
- ❖ የወሊድ አገልግሎት
- ❖ የእናቶችና ጨቅላ ሕፃናት ድህረ ወሊድ ሃያ አራት ሰዓት፣ በሦስተኛው ቀን፣ በሰባተኛ ቀን ክትትል
- ❖ የሕፃናት ምርመራና ህክምና
- ❖ የክትባት አገልግሎት
- ❖ የምክር አገልግሎት(የወሊድ ዝግጅት፣ የእናትና ሕጻናት አመጋገብ፣ አደገኛ ምልክቶች ወዘተ)
- ❖ ሰርቶ ማሳየት (ኦ አር ኤስ፣ የህጻናት ምግብ፣ በመድሃኒት የተነከረ አጎበር አጠቃቀም፣ ወዘተ)
- ❖ የነፍሰጡሮች ውይይት/ኮንፈረንስ
- ❖ የልማት ቡድን ወይይት

4.2. በማህበረሰብ ደረጃ የሚሰጡ አገልግሎቶች ዝርዝር

- ❖ የክትባት አገልግሎት

❖ የነፍሰጡሮች ውይይት/ኮንፈረንስ

❖ የልማት ቡድን ወይይት- ይህ ውይይት በጎጥ ደረጃ በልማት ቡድን መሪዎች የሚመራ ሆኖ እንደአስፈላጊነቱ የጤና ኤክስፔንሽን ሰራተኞችን ሊጋብዙ ይችላሉ

4.3. በቤት ለቤት ጉብኝት ወቅት የሚሰጡ አገልግሎቶች ዝርዝር

❖ የእርጉዝ እናቶች ልዩታ

❖ የምክር አገልግሎት(የቅድመ ወሊድ ምርመራ አንዲገኘ፤ የወሊድ ዝግጅት፤ የእናትና ሕጻናት አመጋገብ፤ አደገኛ ምልክቶች ወዘተ)

❖ ሰርቶ ማሳየት (ኦ ኦር ኤስ፤ የህጻናት ምግብ፤ በመድሃኒት የተነከረ አጎበር አጠቃቀም፤ ወዘተ)

❖ የእናቶችና ጨቅላ ሕጻናት ድህረ ወሊድ ሃያ አራት ሰዓት፤ በሦስተኛው ቀን፤ በሰባተኛ ቀን ክትትል

❖ የሕጻናት ምርመራና ህክምና

5. አገልግሎቶቹን ለመስጠት የሚስፈልጉ ግባቶች

5.1. የስራ አጋዥ (Job Aids)

ሀ/ የጤና ኤክስፔንሽን የስራ አፈጻጸም መመሪያ

ለ/ የቤተሰብ ጤና መምሪያ

ሐ/ IMNCI ICCM/CBNC ቻርት ቡክሌት

መ/EPI ማኑአል

ሠ/ የIMNCI መዝገብ (registration books — SYI, SC)

ረ/ MNCH መዝገብ

ሰ/ ቢን ካርድ

ሸ/የቤተሰብ ማህደር (Family folder)

ቀ/ ሪፖርት ማቅረቢያ ቅጽ (modified HMIS reporting formats)

በ/ ወራዊ የግብዓት ሪፖርት መጠየቅያ ፎርም (Health Post Monthly Report and Resupply Request Form (HPMRR))

ተ/ የአደገኛ ምልክት ያለባቸውን ህጻናት ለምርመራና ህክምና ወደ ሌላ ጤና ተቋም መላኪያ ቅፅ

5.2. የህክምና ቁሳቁሶች

- ❖ የጨቅላና የህጻናት ክብደት መለኪያ ሚዛን
- ❖ አምቡ ባግና ማስክ
- ❖ ፔንጉዊን መምጠጫ (Penguin suction)
- ❖ የሠውነት ሙቀት መለኪያ (Thermometer)
- ❖ መርፌና ሲሪንጅ (1cc; 2cc)
- ❖ MUAC መለኪያ ቴፕ

- ❖ የእጅ ጓንት(Glove)
- ❖ የORT corner ማቴሪያል
- ❖ የህጻናት IV cannula
- ❖ ያለ ወቅቱ ለተወለዱ ህጻናት ማሞቂያ (heater)
- ❖ የወባ መመርመሪያ(RDT for malaria)
- ❖ ሰዓት(Timer)

መድሃኒቶች/Medicines and supplies:

- ❖ ቴትራሳይክሊን የዓይን ቅባት/መድሃኒት
- ❖ ቫይታሚን ኬ (በመርፌ የሚሰጥ)
- ❖ ክሎሮሃክሲዲን ቅባት
- ❖ አሞክሳሲሊን መድሃኒት
- ❖ ጀንታማይሲን ብልቃጥ (በመርፌ የሚሰጥ)
- ❖ ኮትሪሞክሳዞል መድኃኒት
- ❖ ሲፐሮፍሎክሳሲሊን መድኃኒት
- ❖ ኦ አር ኤስ
- ❖ ዚንክ እንክብል
- ❖ ግሎኮስ 40%
- ❖ በደም ስር የሚሰጥ ፈሳሽ (Ringer’s lactate, Normal Saline)
- ❖ ጁ ቪ. (Gentian violet)
- ❖ ቫይታሚን ኬ

- ❖ ኮአርተም
- ❖ ክሎሮክዊን ሽሮፕና እንክብል
- ❖ አርቲሱኔት በፊንጢጣ የሚሰጥ
- ❖ አርቲሜቲን (በመርፌ የሚሰጥ)
- ❖ አልቤንዳዞል/ሜብንዳዞል
- ❖ ፕላምፒነት/ሩትፍ(RUTF)
- ❖ የክትባት መድኃኒቶች
- ❖ አይረን ታብሌት
- ❖ ፓራሴታሞል ሽሮፕ፣ እንክብልና በፊንጢጣ የሚሰጥ
- ❖ ሳልቡታሞል ሽሮፕና እንክብል
- ❖ አድሬናሲን
- ❖ በመርፌ የሚሰጥ ዲያዜፓም
- ❖ የጥጥ ጥቅል፣ጎዝ
- ❖ ጸረ ተዋሲያን (Disinfectant) - አልኮል፣ ክሎሮክሲዲን ወዘተ

6. የሚጠበቁ ውጤቶች

- ❖ በሕብረተሰቡ ውስጥ ጎልተው የሚታዩት የጤና ችግሮች ላይ ያተኮረ የጤና አጠባበቅ ትምህርት በተለያዩ ዘዴዎች በመስጠት ሕብረተሰቡ የባህሪ ለውጥ እንዲያመጣ ይደረጋል፤
- ❖ ህብረተሰቡ ለእናቶችና ህፃናት የሚሰጡትን የጤና አጠባበቅ አገልግሎቶች በሚገባ ያውቃል፤ የአገልግሎቶችም ተጠቃሚ ይሆናል፤
- ❖ ሕብረተሰቡን የባህሪ ለውጥ እንዲያመጣ በማስተማር በእናቶችና በህፃናት ላይ የሚፈጸሙ ጎጂ ልማዳዊ ድርጊቶች ይቀንሳሉ፤
- ❖ የቅድመ ወሊድ አገልግሎት ተጠቃሚ ነፍሰጡር እናቶች ቁጥር ይጨምራል፤
- ❖ በሰለጠነ ባለሞያ በአቅራቢያው በሚገኙ የጤና ድርጅቶች የወሊድ አገልግሎት ተጠቃሚ የሚሆኑ እናቶች ቁጥር ይጨምራል፤
- ❖ ለእናትና ለጨቅላው የሚደረግ የድህረ ወሊድ እንክብኝቤ ሽፋን ከፍ ይላል፤
- ❖ በሰለጠነ ባለሞያ የሚታከሙና እንክብኝቤ የሚደረግላቸው የታመሙ ጨቅላዎችና ህፃና ሽፋን በከፍተኛ ደረጃ ይጨምራል፤
- ❖ እናቶችንና ሕፃናትን በወቅቱ ክትባታቸውን እንዲያገኙ በማድረግ የክትባት ሽፋን ከፍ ይላል፤ በክትባት የምንከላከላቸው በሽታዎችም በከፍተኛ ደረጃ ይቀንሳሉ።
- ❖ በከፍተኛ ደረጃ ላይ የሚገኘውን የእናቶችና ሕፃናት ሕመምና ሞት ቁጥር ይቀንሳል፤
- ❖ ህብረተሰቡን በህፃናት ላይ ሊደርሱ ስለሚችሉ አደጋዎችና ቅድመ ጥንቃቄያቸው በማስተማር በህፃናት ላይ ሊደርሱ የሚችሉ አደጋዎች ይቀንሳል።
- ❖ መሰረታዊ የጤና አገልግሎት መረጃዎች በትክክል ተምዘግበው ይያዛሉ። ለእቅድ እና ግምገማና ምዘናም ይውላሉ።

6.1. ዋና ዋና መለኪያዎች

የጤና ኤክስቴንሽን ሰራተኞች የተሰጠው የጤና አገልግሎት ወጤታማነት ጠቋሚ መረጃዎች (Core Indicators) በመመስረት በየወቅቱ መገምገምና መመዘን ይኖርበታል። ለግምገማና ለምዘና ከምንጠቀሙባቸው ዘዴዎችም ውስጥ የሚከተሉት ዋናዎቹ ናቸው።

- ❖ በየወቅቱ በወረዳና በጤና ጣቢያ በሚደረግ የድጋፋዊ ክትትል ጉበኝት
- ❖ በየወሩ በሚደረግ የስራ ግምገማ
- ❖ በየወቅቱ በሚደረግ ሪፖርትና ግብረ መልስ (ወራዊ፣ ሩብ፣ 6 ወርና ዓመታዊ ሪፖርቶች)
- ❖ በየወቅቱ በሚደረጉ ጥናቶች

ጠቋሚ መረጃዎች (Core Indicators)

- ❖ በተወሰነ ጊዜ ውስጥ በሳንባ ምች/ኒሞኒያ የያዘቸው ህፃናት ብዛት፤
- ❖ በሳንባ ምች/ኒሞኒያ ይጠቃሉ ተብለው ከሚታሰቡ ህፃናት መካከል ህክምና ያገኙ ህፃናት፤
- ❖ በተወሰነ ጊዜ ውስጥ የተቅማጥ በሽታ የያዘቸው ልጆች ብዛት፤
- ❖ ተቅማጥ ይኖራቸዋል ተብሎ ከማታሰቡ ህፃናት መካከል ህክምና ያገኙ ህፃናት፤
- ❖ ዕድሜአቸው ከሁለት ዓመት በታች የሆኑና የእድገት ክትትል የሚደርግላቸው ሕፃናት፤
- ❖ በጣም ከባድ በሽታ (very severe disease) ይጠቃሉ ተብለው ከሚታሰቡ ጨቅላዎች መካከል በIMNCI ቻርት ቡክሌት መሰረት ህክምናቸውን የጨረሱ ሽፋን
- ❖ ቫይታሚን ኤ በመከላከያ (supplementation) መልክ የተሰጣቸው ሕፃናት፤
- ❖ የአንጀት ትላትሎች መድሃኒት (deworming) የተሰጣቸው ሕፃናት፤
- ❖ በህይወት ከተወለዱ ጨቅላዎች ውስጥ የልደት ምዝገባ ተደረገላቸው፤